

CLITORAL
RECONSTRUCTIVE
SURGERY
knowledge platform

CLITORALE RECONSTRUCTIE

Deze flyer bevat informatie over clitorale reconstructie na Vrouwelijke Genitale Verminking (VGV). Dit noemen we ook wel 'de hersteloperatie'. In deze flyer besteden we vooral aandacht aan het operatieve traject. Sinds 2010 hebben ongeveer 50 vrouwen in Nederland een hersteloperatie ondergaan. Wereldwijd zijn dat meer dan 10.000 vrouwen.

Let op: clitorale reconstructie is niet hetzelfde als defibulatie

Bij defibulatie wordt de vaginale opening vergroot. Een vrouw die de meest ernstige vorm van VGV heeft ondergaan (infibulatie) wordt dan weer 'opengemaakt'. Dat is iets anders dan clitorale reconstructie.

Voor wie is de operatie bedoeld?

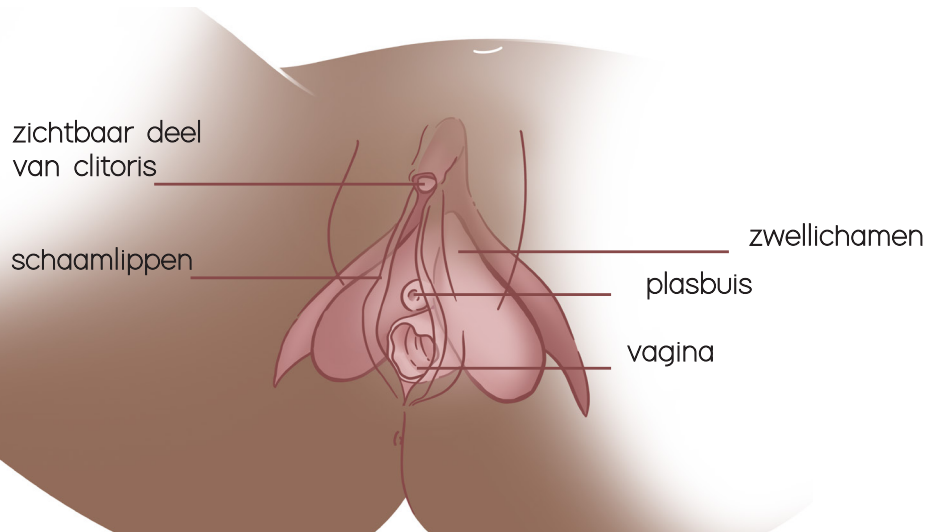
De hersteloperatie is vooral bedoeld voor vrouwen die zijn besneden, maar ook vrouwen die vulvakanker hebben gehad kunnen een hersteloperatie ondergaan.

"Ik wil mij weer vrouw voelen. Er is mij iets afgenomen en dat wil ik terug. Ik voel me niet compleet."

DE CLITORIS

Hebben besneden vrouwen een clitoris?

Ja, besneden vrouwen hebben nog steeds een clitoris. Deze is veel groter dan het 'topje' dat aan de buitenkant zichtbaar is. Het grootste deel van de clitoris zit aan de binnenkant van het lichaam (zie tekening). Tijdens de besnijdenis wordt het zichtbare deel van de clitoris afgesneden, de rest van het orgaan blijft intact. Dit is aan de buitenkant niet te zien, maar het zit er nog wel.

DE OPERATIE

Wat houdt de operatie in?

Bij clitorale reconstructie wordt de clitoris die dieper in het lichaam nog aanwezig is aan de oppervlakte gebracht. De chirurg verwijdert eerst het littekenweefsel dat door de besnijdenis is ontstaan. Daarna wordt de clitoris vrijgemaakt, naar voren gebracht en in de nieuwe positie gehecht. Soms wordt de clitoris bedekt met een stukje beschermend slijmvlies uit de binnenkant van de vagina. De meeste vrouwen kiezen ervoor om dit onbedekt te laten, zodat de (roze) kleur later minder opvalt.

Kan de chirurg ook schaamlippen maken?

Ja, dat kan. Om de nieuwe schaamlippen te maken, gebruikt de chirurg een stukje huid van de billen. De meeste vrouwen kiezen ervoor om alleen de clitoris te herstellen, niet de schaamlippen.

Ziet de clitoris er na de operatie uit als een "normale" clitoris?

De chirurg probeert de clitoris zo goed mogelijk na te maken. Toch ziet het er nooit 100% hetzelfde uit. U blijft altijd een litteken zien.

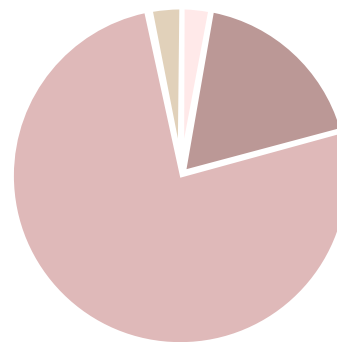
"De leeftijd van de 50 vrouwen die in Nederland de operatie hebben ondergaan varieerde tussen de 18 en 55 jaar."

Is er een maximale leeftijd voor de operatie?

Nee, er is geen maximale leeftijd voor de hersteloperatie. Alle vrouwen vanaf 18 jaar komen daarvoor in aanmerking.

Welk type VGV kan hersteld worden met de operatie?

De hersteloperatie is bedoeld voor alle vrouwen die een besnijdenis hebben ondergaan waarbij het zichtbare deel van de clitoris is verwijderd. Dit kan dus een Type I, II, III of IV besnijdenis zijn. Het merendeel van de vrouwen heeft Type III ondergaan.

"Van de 50 vrouwen die in Nederland de operatie hebben ondergaan, had 3% een Type I, 18% een Type II, 76% een Type III en 3% een Type IV besnijdenis."

- TYPE I
- TYPE II
- TYPE III
- TYPE IV

Moet ik voor de operatie onder narcose?

Ja, een volledige narcose wordt aangeraden. Zo voorkomt u dat u de besnijdenis opnieuw beleeft. U kunt ook kiezen voor een gedeeltelijke verdoving (ruggenprik), maar tot nu toe hebben alle vrouwen gekozen voor een volledige narcose.

Hoe lang duurt de operatie?

De hersteloperatie is een vrij eenvoudige ingreep. Deze duurt gemiddeld 45 minuten tot 1 uur. Als de chirurg ook kleine schaamlippen maakt, duurt de operatie langer: ongeveer 1,5 tot 2 uur.

Worden er foto's gemaakt?

Ja, voor en na de hersteloperatie worden foto's gemaakt. Deze komen in uw medisch dossier.

Krijg ik mijn gevoel terug door de operatie?

Dit kan nooit gegarandeerd worden. De beleving van seksualiteit wordt bepaald door psychologische, sociale en culturele factoren. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat de meeste vrouwen een verbetering van het clitoraal genot ervaren.

Is mijn clitoris pijnlijk na de operatie?

Ja, uw clitoris kan direct na de operatie overgevoelig zijn. Ook het litteken kan pijn doen.

Is er kans op complicaties?

Ja, net als bij elke andere operatie is er altijd kans op complicaties. Uit onderzoek blijkt dat bij 5 tot 15% van de operaties complicaties ontstaan. Denk aan een ontsteking, een bloeding, het losraken van de hechtingen en lichte koorts. Meestal verdwijnen deze milde complicaties na een tijdje vanzelf. Een enkele keer is een nieuwe operatie nodig.

Waarom willen vrouwen een hersteloperatie?

Uit onderzoek blijkt dat vrouwen zich vooral meer vrouw willen voelen. Daarnaast willen zij hun seksueel functioneren verbeteren en minder pijn hebben (tijdens de seks).

Zijn vrouwen tevreden over de operatie?

Vrouwen ervaren over het algemeen een positief effect. Ze voelen zich meer vrouw, zijn zelfverzekerder, hebben minder pijn en genieten meer tijdens de seks. Ze zijn heel blij dat ze de operatie hebben ondergaan (84%). Er zijn ook vrouwen die teleurgesteld zijn over de operatie.

Welke typen Vrouwelijke Genitale Verminking zijn er?

De World Health Organization (WHO) definieert 4 typen VGV:

- TYPE I** Gedeeltelijke of totale verwijdering van (het zichtbare deel van) de clitoris of in uitzonderlijke gevallen alleen de huidplooi rond de clitoris (**clitoridectomie**).
- TYPE II** Gedeeltelijke of totale verwijdering van (het zichtbare deel van) de clitoris en de kleine schaamlippen, met of zonder verwijdering van de grote schaamlippen (**excisie**).
- TYPE III** Vernauwen van de vaginale opening door het wegsnijden en aan elkaar maken van de kleine en/of grote schaamlippen, met of zonder verwijdering van de clitoris (**infibulatie**).
- TYPE IV** Alle andere schadelijke handelingen aan de vrouwelijke geslachtsorganen voor niet-medische redenen, zoals prikken, piercen, kerven, schrapen en dichtschroeien.

"Ongeveer 40% van de vrouwen wordt niet (meteen) geopereerd, omdat ze bijvoorbeeld onrealistische verwachtingen hebben over de uitkomst van de operatie of omdat er psychische problemen zijn die eerst moeten worden behandeld."

STAPPENPLAN VOOR HERSTELOPERATIE

- 1 **Huisarts:** Bespreek uw wens voor een hersteloperatie eerst met uw huisarts. De huisarts geeft u een verwijsbrief.
- 2 **Intake:** Vóór de operatie heeft u meestal twee gesprekken. De chirurg vraagt wat uw wensen en verwachtingen zijn. De chirurg stelt ook vragen over uw psychische gesteldheid, uw algemene lichamelijke conditie en seksueel functioneren. Tijdens de intake krijgt u uitleg over de mogelijkheden van de operatie.
- 3 **Lichamelijk onderzoek:** U krijgt een lichamelijk onderzoek. Vaak is daar een vrouwelijke verpleegkundige bij aanwezig. U krijgt een goede uitleg van de bevindingen, het liefst met een spiegel erbij. Heeft u nog vragen? Dan beantwoorden zij die graag.
- 4 **Raadpleging andere specialisten:** Heeft u psychische, lichamelijke of seksuele problemen? Dan maakt u een aparte afspraak met een gynaecoloog, een seksuoloog en/of een psycholoog.
- 5 **Beoordeling :** U hoort of u in aanmerking komt voor de operatie. Soms is de operatie (op dit moment) niet de juiste oplossing voor uw problemen.
- 6 **Geïnformeerde toestemming:** U krijgt vóór de operatie informatie over de mogelijkheden, de beperkingen en de risico's op complicaties. Daarna geeft u toestemming voor de operatie.

- 7 **Datum prikken:** De operatie kan worden ingepland. U krijgt ook een afspraak bij de anesthesist.
- 8 **Operatie:** U wordt geopereerd (in dagbehandeling of opname).

HERSTELTRAJECT

Hoe lang moet ik in het ziekenhuis blijven?

De operatie is meestal een dagbehandeling. U wordt in de ochtend geopereerd en u mag in de avond weer naar huis. Als u ook kleine schaamlippen wilt laten herstellen, blijft u wel een nachtje in het ziekenhuis.

Hoe lang moet ik rust nemen?

De wond moet een week totale rust krijgen. U moet de eerste week dus zo veel mogelijk rustig aan doen. Een kopje thee zetten of douchen is prima. Maar ga bijvoorbeeld geen boodschappen doen, de kinderen van school halen, fietsen, koken, zwemmen of in bad. In de weken daarna kunt u langzaam uw dagelijkse dingen weer oppakken. Doe het in ieder geval 6 weken rustig aan en doe geen zwaar lichamelijk werk. Vraag bijvoorbeeld hulp bij huishoudelijke taken.

Krijg ik medicatie?

De eerste 6 weken na de operatie kan de wond gevoelig en pijnlijk zijn, bijvoorbeeld bij het plassen en het lopen. U krijgt recepten mee voor pijnstillers. Ook krijgt u 2 zalfjes die u 3 keer per dag dun op de wond kunt smeren. Zorg ervoor dat de clitoris niet uitdroogt. Houd ook de wond goed schoon.

Hoe lang duurt het herstel?

Het duurt 6 tot 12 weken voordat de operatiewond helemaal hersteld is. Hoe lang het precies duurt, is niet van tevoren te zeggen. Dat verschilt per persoon.

Wanneer kan ik weer seks hebben?

Het is verstandig om pas seks te hebben als de wond helemaal is genezen. Dus na 6 tot 12 weken.

Wanneer moet ik op controle komen?

Na 3 weken komt u terug naar het ziekenhuis voor controle. De chirurg wil u graag na 3 maanden, na 6 maanden en na 1 jaar weer terugzien. Als u klachten heeft, neemt u natuurlijk eerder contact op.

Wordt mijn huisarts ook ingelicht?

Ja, aan het eind van het traject stuurt de chirurg altijd een brief aan uw huisarts met alle informatie.

KOSTEN

Wat zijn de kosten van een operatie?

Een hersteloperatie kost ongeveer 3000 euro.

Vergoedt de zorgverzekering de operatie?

Vrouwen die een hersteloperatie willen ondergaan, krijgen dat in Nederland - in januari 2020 - helaas nog niet vergoed. In België, Duitsland, Frankrijk, Zweden en Zwitserland wel. U kunt samen met uw chirurg altijd een brief sturen naar uw zorgverzekeraar om te vragen of zij een speciale coulanceregeling willen toepassen. Zij beslissen dan of ze de operatie misschien toch willen vergoeden.

REFERENTIES

- Foldes P, Cuzin B, Andro A. Reconstructive surgery after female genital mutilation: a prospective cohort study. *Lancet* 2012;380(9837):134-41.
- Karim RB, Dekker JJML. Outcome of External Genital Reconstruction after Female Genital Mutilation (FGM): A Pilot in Selected Patients in the Netherlands. *Clin Surg.* 2017;2:1483.
- Middelburg MJ, Dekker JJML, Karim RB. Clitorale reconstructie na besnijdenis hoort in basispakket. *Medisch Contact*, Jaargang 74, 10 oktober 2019.

MEER INFORMATIE?

Wilt u meer weten over clitorale reconstructie? Op de website www.vgvhersteloperatie.nl vindt u meer informatie, inclusief video's van vrouwen die de operatie hebben ondergaan en hun ervaringen delen. Deze flyer (in het Nederlands en in het Engels) kunt u ook via de website downloaden.

Heeft u nog vragen? Neem dan contact op via info@vgvhersteloperatie.nl.

© Clitoral Reconstructive Surgery Knowledge Platform, januari 2020.

Vormgeving: Studio New Ontwerp

WOORD VAN DANK

Deze flyer is tot stand gekomen in samenwerking met dr. Refaat Karim (plastisch chirurg) en Judith Dekker (gynaecoloog). Dank aan Marthine Bos (GGD IJsselland), Zahra Naleie (FSAN) en de vele sleutelpersonen voor hun input.

Annemarie Middelburg, PhD